

VERSOLOGIE

VERSOLOGIE. ZÁKLADNÍ

DĚLENÍ.

- část literární vědy, která se věnuje zkoumání verše
- teorie verše

- dělí se na 3 celky:

METRIKA

STROFIKA

PROZÓDIE

STROFIKA

- strofa = sloka
- dva verše nebo skupina veršů, které jsou navzájem spojeny určitými formálními příznaky
- ucelený myšlenkový a intonační celek
- proměnlivá strofická výstavba u moderní poezie

METRIKA

- nauka o básnických metrech; zabývá se normami a zákonitostmi organizace verše
- metrum a rytmus
- značení:

PŘÍKLAD

Jeden sedlák prosí o déšť

— U — U — U — U

zaset kousek lenu

— U — U — U

druhý prosí hezké časy

— U — U — U — U

by měl sucho k senu.

— U — U — U

METRICKÉ SYSTÉMY

1) ТРОЧЕЈ (хорей):

- dvouslabičná stopa – první je přízvučná slabika a po ní následuje nepřízvučná
- kadence (каденция) neboli spád sestupný (нисходящий)
- v ruštině se setkáme s dvouslabičnou stopou, která je tvořena dvěma nepřízvučnými slabikami UU, což je dáno množstvím nepřízvučných slabik

METRICKÉ SYSTÉMY

2) JAMB (я́мб):

- dvouslabičná stopa, kde nejdříve je nepřízvučná slabika a poté přízvučná
- intonace vzestupná (восходящий)
- v české literatuře bývá jamb spojen s trochejem
- v ruské literatuře se používá jen jamb.

METRICKÉ SYSTÉMY

3) DAKTYL (дактиль):

- tříslabičný verš, ve kterém po těžké přízvučné slabice následují dvě nepřízvučné
- v české literatuře se používá, ale v ruské není tak častý

URČETE METRUM

Tichý večer, kraj se zvolna stmíval
ve posledním léta půvabu,
nade mnou pták osamělý zpíval
v lesklých hroznech zralých řeřábů;

(J. Vrchlický)

Zámek je úzký a hrozivý
nestvůrné jakési rysy –
drahému pánu je stavěli
oddaní sedláci kdysi

(F. Gellner)

O lásce šeptal tichý mech,
kvetoucí strom lhal lásky žel,
svou lásku slavík růži pěl,
růžinu jevil vonný vzdech

(K. H. Mácha)

DALŠÍ TŘÍSLABIČNÉ VERŠE

Anapest (анapest): U U –

- přízvučná následuje po dvou nepřízvučných

Amfibrach (амфибрахий): U – U

- je tvořen přízvučnou slabikou, jež je z obou stran obklopena slabikou nepřízvučnou
- **Mora** (мора) = časový interval rovný délce jedné krátké slabiky

Logaed (логаэд)

- vzniká spojováním tříslabičných a dvouslabičných stop

ZVUKOVÉ SHODY VE VERŠI

Rým (рифма)

- zvuková shoda jedné nebo více slabik na konci veršů
- rytmická, sémantická a eufonická funkce

Lásko, lásko! Ó ty sladký klame,

ó ty číše slasti nejvyšší! (Slávy dcera)

- mužský a ženský rým (мужская/женская рифма)
- rozlišujeme:
 - „úplný rým“ (богатая, точная рифма): např. nese – v lese, páska – vráska – láska; где вы – девы
 - „neúplný rým“ (приблизительная, бедная рифма) – říkali – úskalím, láska - čůčka
 - fonetický rým (фонетическая рифма) – похвальной – дневальный, столица – длится

Asonance (ассонанс)

- zvuková shoda samohlásek na konci verše, která není vázaná na shodu souhlásek
- např. láska – voda, něžná – velká, ruка – стена

ZÁKLADNÍ TYPY RÝMŮ PODLE JEJICH UMÍSTĚNÍ VE VERŠI

1) Podle místa ve verši

Rým přední, čelný
(начальная рифма)

- na začátku verše.
- v české poezii není tak zastoupen, v ruské u symbolistů

Rým koncový
(конечная рифма)

- představuje většinu rýmů, které jsou umístěny na konci verše

Rým vnitřní
(внутренняя рифма)

- rýmují se slova uprostřed verše
- ruská lidová poezie, modernisté

ZÁKLADNÍ TYPY RÝMŮ PODLE JEJICH UMÍSTĚNÍ VE VERŠI

2) Podle umístění ve strofě

rým sdružený (смежная рифма)

AABBCCDD

rým střídavý (перекрёстная рифма)

ABAB nebo CDCD

rým obkročný (кольцевая, охватная, опоясанная рифма)

ABBA

rým přerývaný

ABCB

rým smíšený (сплетённая рифма)

URČETE RÝM

Srdcem chladným, umem suchým
za pravdou se sháněje,
uslyšíš jen šumem hluchým
zníti vždy své kročeje.

(Čelakovský – Růže stolistá)

Co z nás Slávů bude o sto roků?
Cože bude z celé Evropy?
Slavský život na vzdor potopy
rozšíří svých všudy meze kroků;

(Kollár – Slávy dcera)

Utichly továrny, utichly ulice,
usnuly hvězdy okolo měsíce
a z města celého v pozdní ty hodiny
nezavřel očí svých jenom dům jediný,
očí svých ohnivých, co do tmy křičí,
že za nimi uprostřed strojů, pák, kotlů a železných tyčí
dělníků deset své svaly propletlo,
aby se ruce a oči jim změnily ve světlo.

(Wolker – Balada o očích topičových)

Antoníne,
muži můj jediný,
proč tak se mi vracíš
v tyto hodiny?
Proč jsi se miloval
s tou holkou proklatou
s milenkou železnou,
ohněm a lopatou?

(Wolker)

ZÁKLADNÍ TYPY RÝMŮ PODLE JEJICH UMÍSTĚNÍ VE VERŠI

3) Odlišnosti

rým gramatický

составная рифма

тавтологическая рифма

неравносложная рифма

разноударная рифма

спорадическая рифма

PROZÓDIE

- nauka o výstavbě verše z hlediska zvukového, nauka o veršovém rytmu
- prozodické systémy::

